

Klaas Ane Jellema kiest voor slimme logistiek in nieuwe stal in Zweden

De kunst van het weglaten

Met een arbeidsproductiviteit van 526 kilo melk per uur zet de familie Jellema een prestatie neer van formaat. Met zes melkrobots en vier arbeidskrachten produceert het bedrijf dit jaar vier miljoen kilo melk. En dan is de arbeid van Klaas Ane meegeteld.

tekst **Tijmen van Zessen** fotoimpressie www.veeteelt.nl

De indeling van hun nieuwe stal was al twintig jaar bekend. Maar Klaas Ane (44) en Jacomien (43) Jellema wilden de nieuwbouwplannen niet in Nederland realiseren. 'Het stuitte me tegen de borst dat de kosten voor het melkquotum zo hoog waren. Onvoorstelbaar dat Nederlanders zo veel geld wilden betalen voor het recht om te werken.'

Jellema had een droom om een bedrijf op te zetten met vier miljoen kilo melk en zes melkrobots. In 2006 werd na jaren van oriëntatie de stap gezet om te emigreren naar Zweden. 'In Nederland lagen de kosten voor melkquotum op dat moment op twee euro per liter. Met het geld dat ik in Nederland moest investeren in melkquotum hadden we hier in Zweden een compleet bedrijf', schetst Jellema de afwegingen.

Robots achter elkaar

In het dorp Gärds Köpinge vonden Klaas Ane en Jacomien een geschikt bedrijf, op steenworp afstand van de Zweedse oostkust. De eerste jaren in Zweden molk Jellema in de bestaande gebouwen met twee melkrobots en een melkstal zo'n 1,8 miljoen kilo melk. Eind 2012 was de nieuwe stal gereed en tegen het eind van dit jaar hoopt Jellema zijn vier miljoen kilo melk te verwezenlijken.

In Nederland behoorde Jellema tot de robotmelkers van het eerste uur. De kennis en ervaring die hij daarbij opdeed, kwamen in het concept van zijn nieuwe stal goed van pas. De veehouder koos bewust voor een logistiek slimme opstelling. De zes melkrobots staan niet op een eiland in de stal, maar in de lengterichting langs de buitenwanden. 'Wij lopen van robot naar robot. Bij deze opstelling heb ik minder attentiekoeien. Plaats je de robots in een cluster, dan is er rond de robots meer koeverkeer en zijn er meer

ringe koeien door rangordeverschillen. Daarom hebben we ook voor een 2+2-stal gekozen, waarbij de koeien allemaal met de konten naar het voerhek liggen. Dan heb je de koeien zo gelijkmatig mogelijk verdeeld over de gangpaden en is het veel rustiger in de stal. Het maakt hier niet uit wanneer je de stal inkomt, er is altijd een gelijk aantal koeien dat vreet, ligt of bij de robot staat.'

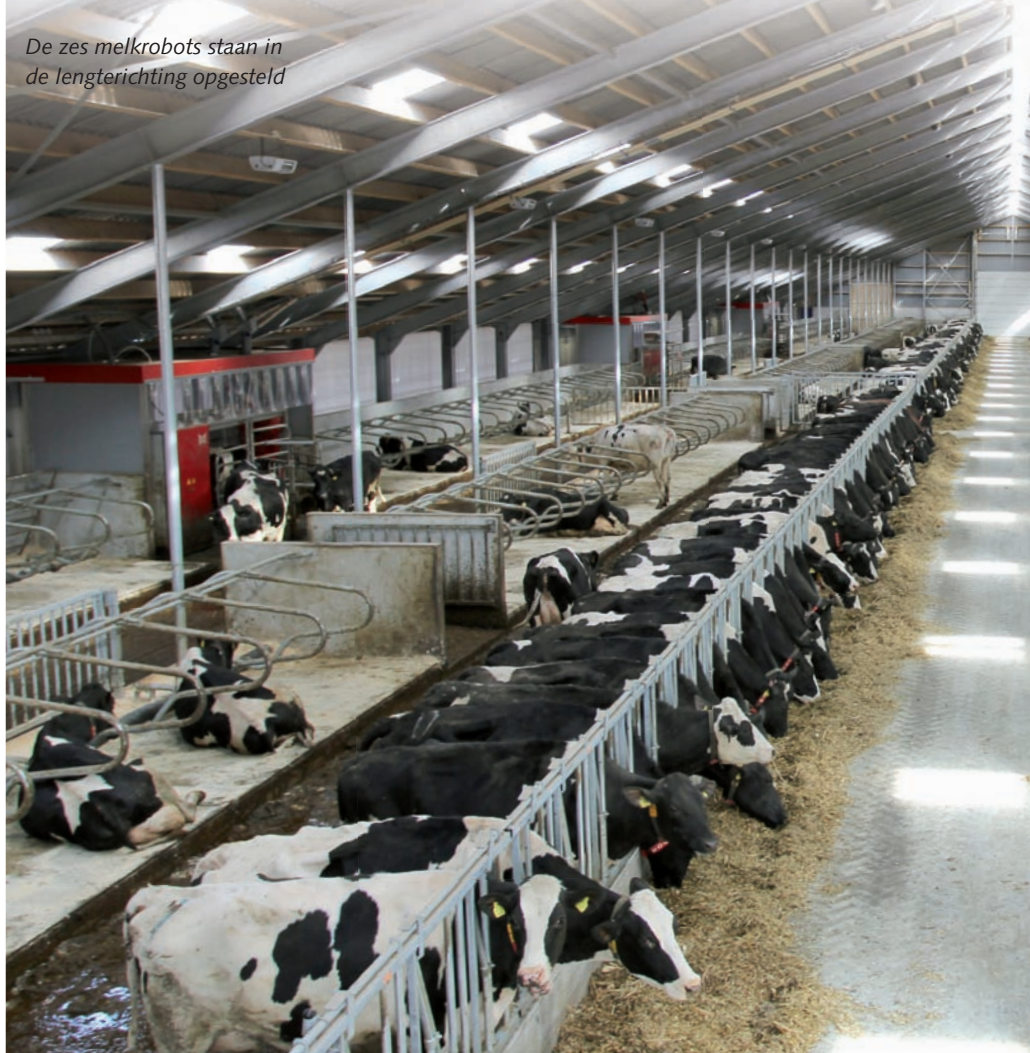
Zelfs de separatiehokken liet Jellema achterwege. 'Wil je een stal praktisch in-

richten, dan komt het vooral aan op de kunst van het weglaten', geeft Jellema aan. Hij melkt pas afgekalfde koeien en met antibiotica behandelde koeien apart in de melkstal. Is dat in het kader van arbeidsproductiviteit niet erg bewerkelijk? 'Het kost me maar een uurtje en ik heb de attentiekoeien direct bij de hand. Zo weet ik zeker dat de nieuwe stal antibioticavrij is.'

Factor tijd niet vergeten

Elke robot heeft een eigen groep koeien, 65 maximaal. Jellema melkt de vaarzen in twee groepen, een nieuwmelkte en een oudmelkte groep. 'Dit vind ik ideaal aan een groot bedrijf. Die competitie tussen koeien die 150 kilo lichaamsgewicht schelen, is weg. Er zijn met meerdere groepen minder rangordeverschillen.' Gemiddeld haalt Jellema één tot twee procent attentiekoeien naar de robot, doorgaans nieuwe dieren en dieren die

De zes melkrobots staan in de lengterichting opgesteld

Jacomien en Klaas Ane Jellema

Klaas Ane en Jacomien Jellema emigreerden in 2006 naar Zweden. Een droom om 400 koeien te melken met behulp van melkrobots kwam uit.

Aantal melkgevende koeien:	400
Aantal droge koeien:	60
Melkproductie:	4.000.000 kg
Grond:	190 hectare
Arbeidsproductiviteit:	526 kilo melk per uur

meer dan twaalf uur niet gemolken zijn. Zo is er 's ochtends en 's avonds één man tweeënhalve uur aan het werk in de nieuwe stal en één man in de oude stal om verse koeien te melken en het jongvee te verzorgen.

Via een schone route van robot naar robot

Eén keer per twee weken vult Jellema de boxen met zaagsel. Ook hier is in de stalopzet over nagedacht. Met hekwerk kan Jellema elke groep achter het voerhek zetten. De verschillende secties zijn in de lengterichting met elkaar verbonden door hekken die openstaan tijdens het vullen van de boxen. 'Met de verreiker ligt er in een uurtje tijd voor twee weken zaagsel in de boxen.'

De kunst van het weglaten past Jellema ook toe bij de manier van voeren. In één uur voert hij vierhonderd koeien. 'De silagewagen van 32 kuub vullen we twee keer met één laag mais en één laag luzerne en rijden maar, niks geen gemeng.' Zorgt dat niet voor selectie door de koeien? 'Ik geloof niet zo in die exacte benadering, ik wil een gezonde koe én een gezonde portemonnee. De grote fout bij de meeste ondernemers is dat de factor tijd over het hoofd wordt gezien. Op een bedrijf met vierhonderd koeien vinden veel boeren het normaal dat het voeren een dagtaak is.'

Jellema onderstreept het belang van het zo effectief mogelijk opzetten van het werk. 'Voor je het weet heb je vier uur extra in je dagelijkse routine. Dat is 1460 uur op jaarbasis, bijna een volledige arbeidskracht.' Zelf zet Jellema het bedrijf nu met vier mensen rond (inclusief zichzelf) en melkt zo uiteindelijk een miljoen per volledige arbeidskracht, ofwel 526 kilo melk per uur. Is het landwerk hierbij inbegrepen? 'Maaien en harken doen we zelf, net als het zaaiklaar maken van de grond. Maar de andere werkzaamheden doet de loonwerker inderdaad, die uren zitten er niet in.'

Melken op luzerne

Jellema kan op zijn grond geen gras telen. Daarvoor valt er met 500 millimeter per jaar te weinig regen. 'Ze noemen dit gebied ook wel "de Sahara van Zweden", de grond is goed voor akkerbouw, maar voor melkveehouderij is het een lastig gebied.'

Het bouwplan bestaat op dit moment voor 120 hectare uit mais en 70 hectare luzerne. 'Luzerne kan goed tegen de droogte dankzij een beworteling tot zes-

Jellema maait de luzerne vier keer

Het rantsoen bestaat voor 35 procent uit luzerne, de koeien krijgen geen gras

tig centimeter diepte. Het gewas gedijt hier prima dankzij de hoge pH in de bodem. De opbrengst ligt tussen de twaalf en dertien ton droge stof per hectare. Het grote voordeel vind ik dat je het vier keer kunt maaien en ook de vierde snede is nog melkwaardig.'

De veehouder zegt zijn huidige melkproductie van 8800 kilo per koe zelfs te danken te hebben aan de inzet van luzerne, die hij laagsgewijs inkuult. 'Op papier heeft de luzernekuil een lagere voedervaarde dan gras, maar in de maag van de koe is het geweldig structuurrijk ruwvoer. De koe neemt er meer van op en dat zorgt voor een hogere productie.' Jellema hoeft het gewas niet te schudden, dat leidt tot verlies van bladmassa. 'We maaien het volvelds en harken het meestal de dag erna.'

Het rantsoen bestaat voor 35 procent uit luzerne en 65 procent mais. Dat betekent wel dat Jellema een eiwittekort moet aanvullen met een B-brok in de krachtvoerautomat en pure soja in de melkrobot. Maar in tegenstelling tot veel Zweedse collega's laat Jellema zijn koeien de melk zo veel mogelijk uit ruwvoer produceren. Het krachtvoerconsumptie ligt op twintig kilo per honderd kilo melk, ongeveer de helft van het gemiddelde bedrijf in Zweden. 'In Zweden zien veel melkveehouders de graskuil als een structuurbron tegenover het krachtvoer. Een Nederlander is veel meer bezig met de voedervaarde van het gras om zo veel

mogelijk melk uit het gras te halen. Een krachtvoergift van achttien kilo voor koeien die veertig kilo melk geven is hier heel normaal.' Volgens Jellema is dit de oorzaak van de veel lagere levensduur van de Zweedse koeien. 'Koeien worden moddervet en halen een levensduur die tien maanden onder het Nederlands gemiddelde ligt.'

Lage loonkosten

Financieel gezien draait Jellema een scherp resultaat. De kritieke melkprijs schommelt rond de 27 euro per honderd kilo melk. Het lage krachtvoerconsumptie bezorgt hem een kostenvoordeel van zes euro per honderd kilo melk. De uitgaven voor de drie fulltime medewerkers zijn in deze kostprijs meegenomen. 'Je zou het misschien niet verwachten, maar de loonkosten zijn hier lager dan in Nederland. Ik betaal nog geen twintig euro per uur aan bruto loon uit. De Zweden stellen hoge eisen aan sociale werktijden. Elke medewerker heeft per drie weken twee weekenden vrij en elke medewerker heeft recht op vier weken vakantie. We beginnen 's morgens om 7.00 uur met twee man en de derde komt vanaf 10.00 uur en kan 's avonds wat langer doorgaan om het werk in de stal af te ronden.' Jellema hecht zelf ook waarde aan sociaal prettige werktijden en wil de mensen die voor hem werken dat ook bieden.

De veehouder houdt zelf de afkalvende

koeien in de gaten. Met camera's kan hij vanuit huis zien of de geboorten vlot verlopen. Normaal gesproken gaat hij er niet voor uit bed. Maar krijgen pasgeboren kalveren dan wel voldoende snel biest? 'Rond melktijd geven we de kalveren drinken, dat geldt ook voor de pasgeboren kalveren, die krijgen dan twee liter.' Jellema weet dat het volgens de theorie eerder zou moeten, maar gezien het lage uitvalpercentage (5 procent) onder zijn kalveren is hij tevreden over de werkwijze. 'We zijn wel erg kien op het schoonspuiten van de eenlingboxen. Na elk kalf desinfecteren we die met chloor en kalk. We spuiten de hokken schoon en gaan er dan met een gieter chloorwater doorheen.'

Tijd te kort voor heimwee

Als Jacomien en Klaas Ane het bedrijf laten zien, valt direct op hoe rustig het is in de nieuwe stal, met hooguit vier wachtende koeien per robot. Wanneer we de oude stal naderen, klinkt er Nederlandse muziek van radio Q-music. Is de band met Nederland nog zo sterk? Jacomien: 'Het eerste jaar was best heftig omdat de kinderen moesten wennen aan school en een nieuwe taal, maar dat is allemaal goed gekomen. Ik fotografeer graag en heb mijn Friese paarden. We komen tijd te kort om heimwee te krijgen', lacht ze. Klaas Ane knikt: 'We hebben geleerd om flexibel te zijn en nu willen we hier nooit meer weg.' |

Links de oude ligboxenstal, op de voorgrond de oorspronkelijke bedrijfsgebouwen

